

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NATO

NORTH ATLANTIC TREATY ORGANISATION

ORGANIZACE SEVEROATLANTICKÉ SMLOUVY

Historie a vývoj NATO od jeho založení do konce studené války

Organizace Severoatlantické smlouvy vznikla v roce 1949 jako reakce na pocit silícího ohrožení západních států jejich někdejší protihitlerovským spojencem – Sovětským svazem a jeho nejvyšším představitelem J.V.Stalinem.

Prapočátky vzniku organizace jsou spojeny s novou geopolitickou situací, která se vytvořila v první polovině roku 1945.

Už při podpisu tzv. Jaltských dohod v únoru 1945 bylo zřejmé, že SSSR se chce na dobytých územích na Balkáně a ve střední Evropě chovat jako jejich suverénní správce, což bylo v rozporu s dohodami a závazky.

V poválečném období se pod přímou hrozbou komunistického převratu ocitly i země, které neměly mít nic společného se sovětskou sférou vlivu.

- Řecko čelilo v letech 1946-1949 komunistickému povstání.
- Silné postavení měli komunisté v Itálii a Francii
- Značnému tlaku bylo vystaveno Norsko a Turecko s cílem získat strategicky významné úžiny.
- Proběhl pokus o anexi (zabrání, obsazení) severní provincie Iránu.

Rok 1947

- V Bulharsku a Rumunsku byly zlikvidovány zbytky opozice a byla nastolena diktatura sovětského typu.
- V Polsku byly zfalšovány výsledky voleb a vznikla vláda poslušná sovětskému vedení.
- V Maďarsku byly zrušeny opoziční strany.

Rok 1948

- Únorový komunistický puč v Československu zrušil poslední demokracii v části Evropy, na jejíž půdu vstoupila Rudá armáda, přesto, že se v roce 1945 podařilo vyjednat její stažení.
-

Naplnila se tak slova W.Churchilla, pronesená už v roce 1946 v americkém Fultonu, o studené válce a rozdělení evropského kontinentu železnou oponou.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vznik NATO

Základajícím dokumentem Organizace Severoatlantické smlouvy je „**Washingtonská smlouva**“.
Washingtonská smlouva byla podepsána **4.4.1949**.

Podepsali ji ministři zahraničí **12** zakládajících zemí.

- Belgie
- Nizozemí
- Lucembursko
- Francie
- Velká Británie
- USA
- Kanada
- Norsko
- Itálie
- Portugalsko /Přestože se v té době vymyká demokratickému standardu. Panovala zde vojenská diktatura A. Salazara, ale ze strategických vojenských důvodů bylo zapojení Portugalska přínosem./
- Dánsko
- Island /Ačkoliv nemá žádnou armádu./

Po ratifikaci všemi zakládajícími státy vstoupila v platnost **24.8.1949**.

Podpisem Washingtonské smlouvy vzniklo NATO jako **POLITICKÁ ORGANIZACE**.

Její jedinou ochranou před případným napadením byl americký jaderný arsenál.

Vojenská struktura se musela teprve vytvořit. O výstavbu vojenské struktury NATO se zasloužil gen. Eisenhower, od roku 1950 první velitel spojeneckých sil v Evropě.

Rada NATO v září 1949 rozhodla o vytvoření těchto výborů :

- Obranný výbor – skládá se z ministrů obrany členských zemí.
- Vojenský výbor – skládá se z náčelníků štábů ozbrojených sil členských zemí.

Celý text smlouvy je velice stručný. Tvoří ho 14 článků, z nichž je klíčový článek č. 5.

V tomto článku je formulována zásada kolektivní obrany :

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru.“

Je pozoruhodné, že za celou dobu studené války nemusel být čl. 5 nikdy aktivován.

Došlo k tomu až v roce 2001, v době, kdy už konflikt mezi Západem a Východem dávno odezněl a nové, transformované NATO vstoupilo do boje proti světovému terorismu.

Zvláštní pozornost si však zaslouží přinejmenším ještě další tři články.

Článek 3 podtrhuje odpovědnost každého členského státu za svou individuální připravenost.

Článkem 9 se zřizuje nejvyšší orgán NATO – Severoatlantická rada – nazývána také Rada NATO, a to jako jediný oficiální orgán.

Článek 10 pamatuje na možnost dalšího rozšiřování NATO.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tehdejší americký prezident H.Truman prohlásil :

„Kdyby tento jednoduchý dokument existoval v roce 1914 a v roce 1939 a kdyby jej tehdy podporovaly státy, které jsou zde zastoupeny, věřím, že by zabránily aktům agrese, které vedly ke dvěma světovým válkám.“

V době, kdy Washingtonská smlouva vstoupila v platnost, vojenský potenciál NATO v Evropě značně zaostával za potenciálem SSSR (5 mil.vojáků, 200 divizí vyzbrojených moderní technikou, sovětské letectvo).

Navíc v roce 1949 proběhl 1.sovětský jaderný pokus, s čímž padl americký jaderný monopol.

Na tuto skutečnost reagoval americký kongres, který ihned schválil „zákon o vzájemné pomoci v oblasti obrany“, aby mohly být v Evropě rozmístěny americké pozemní vzdušné jednotky.Dochází k rozvoji evropského zbrojního průmyslu.

Strategický potenciál NATO se zvýšil v roce**1952**, kdy přistupují **ŘECKO** a **TURECKO** (obě tyto země byly po 2.světové válce vystaveny pokusům o komunistický převrat).

NATO si bylo vědomo, že to jsou nestabilní země a ani jedna nepatří k tradičním demokraciím, ale členství v NATO se blahodárně projevilo i na osudu Portugalska.Diktatorský režim byl svržen v roce 1974 nekrvavě, ale vojensky.Demokracie a snaha řešit spory mírovou cestou se prosadily i v Řecku a Turecku.

V roce 1952 první jadernou zbraň vyzkoušela Velká Británie.

V roce1952 USA odpálily nejničivější zbraň – vodíkovou bombu na atolu Bikiny.Ani ne do roka měl již tuto zbraň také Sovětský svaz.

Strategická koncepce začala stavět na rozdíl od zásady předsunuté obrany z roku 1950 spíše na odstrašujícím efektu nebezpečné zbraně, než na jejím použití.Ale stále v duchu koncepce „štítu a meče“.

Přelom ve vývoji NATO nastal v roce 1955, kdy se členem stává **NĚMECKO - Spolková republika Německo**, která vznikla v roce 1949 ze západních okupačních zón s omezenou suverenitou danou okupačním statutem a ten byl zrušen až v roce 1955.

Vedle de dlouhá jednání, která nebyla vůbec jednoduchá.Francie byla dlouho proti přijetí kvůli prožitým hrůzám ve 2.světové válce, ale kvůli efektivní obraně se přijetí Německa stalo realitou.

Vstup Německa vyvolal okamžitou reakci Sovětského svazu.Vypověděl staré smlouvy s Francií a Velkou Británií a vytvořil v roce 1955 svůj vlastní vojenský pakt tzv.**Varšavskou smlouvu**.

V roce 1953 umírá J.V.Stalin.Nahradil ho N.Chruščov.Ten vedl propagandistickou válku s heslem „mírové soužití“.Ovšem ani Sovětský svaz se tohoto hesla nedrží a podniká expanzi do zemí třetího světa.

V roce 1957 bylo rozhodnuto o nuklearizaci v NATO.

V roce 1958 francouzský prezident gen.Charles de Gaulle prohlásil, že dominantní postavení USA v rámci NATO s přežilo.

V roce 1966 Francie vystupuje z vojenské struktury NATO a členství si zachovala jen ve struktuře politické (de Gaulle to oznamuje americkému prezidentovi Johnsonovi.Musely přesídlit i orgány NATO převážně do Bruselu, vrchní velitelství nedaleko Monsu v Belgii.

Poznámka :

V roce 2009 francouzský prezident Sarkozy opět chce, aby se Francie zapojila do vojenské struktury NATO.

V roce 1962 rozhodla Rada NATO o výstavbě jaderných sil Aliance.

Francie reagovala tím, že si vybudují vlastní jadernou sílu zcela nezávislou na rozhodování NATO a USA.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Francie tajně investovala do jaderného výzkumu už od roku 1954 a v roce 1960 provedla první jaderný pokus na Sahaře.

V roce 1982 vstupuje do NATO **ŠPANĚLSKO**, nejprve se jedná jen o členství politické, až v roce 1999 členství vojenské.

Konec sovětské hrozby začal přijetím Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách v roce 1975, který stvrzoval poválečné uspořádání Evropy.

Sovětské představitelé podcenili tzv. třetí koš, jímž se signatáři zavazovali k dodržování lidských práv. Na základě toho ve východním bloku vznikají hnutí obhájců lidských práv a dochází k destabilizaci komunistických režimů.

Americký prezident R.Reagan zavádí velkorysý zbrojní program – Hvězdné války, s nímž SSSR nemohl držet krok.

NATO po skončení studené války

Sovětské impérium s jeho obávanou vojenskou mocí se zhroutilo s pádem Berlínské zdi v roce 1989 a s ním skončilo i poválečné rozdělení Evropy.

Severoatlantická aliance měla nové úkoly. Navázat vztahy se zeměmi střední a východní Evropy a snažit se o zajištění míru a stability v Evropě.

Východní soupeř NATO, **Varšavská smlouva – zanikla** v červenci **1991** na pražském zasedání své politické rady podpisem protokolu o ukončení činnosti. NATO si zvolilo cestu transformace.

Transformace NATO

Nová orientace Severoatlantické smlouvy byla vyhlášena v roce 1990 na summitu v Londýně.

Hlavní cíl :

Utváření evropské bezpečnostní politiky (konec zastrašování potenciálního agresora).

Nabídka spolupráce vládám Sovětského svazu a zemí střední a východní Evropy .

Nepřátelství bylo oficiálně ukončeno společnou Deklarací o neútočení, vydanou v roce 1990 v Paříži.

Římský summit 1991

Navrhl zřídit Severoatlantickou radu pro spolupráci. Jejího zasedání se zúčastnilo 16 členských států NATO a 9 zemí střední a východní Evropy. V roce 1992 se dalšími členy stalo 11 zemí postsovětského Společenství nezávislých států a v roce 1996 Slovinsko a Makedonie.

Některé členské státy Severoatlantické rady pro spolupráci, zejména Československo, Maďarsko a Polsko začaly naléhat na řádné přijetí do NATO.

Na to reaguje USA a v roce 1993 předkládá návrh programu Partnerství pro mír, který má zajistit pevnější vazbu na Alianci.

Bruselský summit 1994

Partnerství pro mír je oficiálně vyhlášen v roce 1994 na bruselském summitu NATO.

Do roku 1997 se k němu přihlásilo 27 států.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Partnerství pro mír zaručuje právo konzultovat s NATO ohrožení jejich bezpečnosti a dále zavádí praktické věci jako jsou společná cvičení a účast na mírových operacích (IFOR, SFOR, KFOR aj.)

Madridský summit 1997

Znamenal počátek rozšiřování na východ. Velkou zásluhu na tom měl americký prezident B. Clinton a prezidenti V. Havel a L. Walesa

ČR, Polsko a Maďarsko byly vyzvány, aby zahájily jednání o přijetí do NATO.

Přijímací procedura trvala ještě 2 roky, přistoupení musely ratifikovat parlamenty všech členských zemí.

12.3.1999 vstup ČESKÉ REPUBLIKY DO NATO. Spolu s námi **MAĎARSKO** a **POLSKO**.

Washingtonský summit 1999

Původně se plánovalo pouze slavnostní zasedání k 50. výročí vzniku NATO.

Ovšem v této době probíhaly operace na Balkáně „Spojenecká síla“, které měly zastavit porušování lidských práv v Kosovu.

Touto operací vstoupilo NATO vůbec poprvé v historii fakticky do války. Stalo se tak navíc mimo území států Aliance, tedy mimo klíčový článek č. 5:

Pražský summit 2002

Hlavním bodem summitu bylo zasedání Severoatlantické rady. Dále se uskutečnila vrcholná schůzka mezi NATO a EU, jednání Stálé společné rady NATO – Rusko.

Dále projevilo zájem o členství dalších 9 států. 7 z nich vstupuje do NATO v roce **2004** :

BULHARSKO, RUMUNSKO, ESTONSKO, LITVA, LOTYŠSKO, SLOVENSKO a SLOVINSKO.

Další summity : Riga 2006, Bukurešť 2008, Štrasburk-Kehl 2009 (60. výročí vzniku Aliance)

V roce **2009** vstupuje do NATO **CHORVATSKO** a **ALBÁNIE**.

Poznámka :

Jednání s Makedonii zůstala kvůli sporu o název státu s Řeckem zablokována.

Generálním tajemníkem je od roku 2009 Dán **Anders Fogh Rasmussen**.

Působení NATO :

Intervence v Bosně a Hercegovině, Intervence v Jugoslávii, Irák, Afghanistan aj.

Aktuální informace naleznete na www.natoaktual.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Otázky a úkoly :

1. Kolik členů má v současnosti Severoatlantická aliance?
2. Ve kterém roce vstoupila do NATO Česká republika?
3. Jak se jmenovala jiná vojenská organizace, která byla v opozici k Severoatlantické alianci? Které státy byly jejími členy a existuje ještě dnes?
4. Jak se jmenuje generální tajemník NATO?
5. Co je nejvyšším orgánem NATO?
6. Které byly zakládající státy politické organizace Severoatlantické smlouvy?
7. Vyjmenujte státy, které jsou členy NATO a zároveň členy EU.
8. Proč není doposud Makedonie členským státem NATO?
9. Na jakém summitu byl přijat program Partnerství pro mír?
10. Kdy byl poprvé aktivován článek č.5 Smlouvy o NATO?